

Lectorale rede

Patrick van Schaik

EXCELLENCE AND INNOVATION IN EDUCATION

Excellence and Innovation in Education

dr. Patrick van Schaik
Lector Excellence and Innovation in Education

Lectorale rede zoals uitgesproken op 21 april 2022
aan de HZ University of Applied Sciences Middelburg en Vlissingen.

Lectorale rede

Geacht college van bestuur, geachte collega professoren en lectoren, collega's, familie en vrienden

Het uitspreken van een lectorale rede is een plechtigheid waar iedere jonge – of iets minder jonge – lector de gelegenheid wordt geboden zijn ambt als lector te aanvaarden en om zijn of haar lectoraat in de spotlight te zetten. Dat mag ik vandaag doen voor jullie, een gemêleerd publiek van collega's, verschillende onderwijsprofessionals, vrienden en familie.

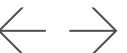
Voor alles wat ik jullie graag zou willen vertellen heb ik iets meer dan een half uur uitgetrokken. Dat dwingt me tot het maken van keuzes, kort en bondig spreken, én het blijven bij mijn tekst. Voor wie mij een beetje kent, weet dat dat een hele opgave is. Ik ga mijn best doen.

Waar ik jullie in wil meenemen is in het kort dit:

- Een lectoraat Excellence and Innovation in Education vraagt allereerst om een duiding van het begrip excellentie.
- Vervolgens neem ik jullie mee in de waarde van de verbinding met elkaar. Excellent onderwijs kan niet zonder leren met en van elkaar, het vraagt om een lerende cultuur *in* scholen, professionele netwerken *tussen* scholen en andere partijen en daarmee de verbinding tussen verschillende typen kennis.
- Tot slot is het mijn boodschap dat de uitdagingen waar we als onderwijs in Zeeland voor staan vragen om het nemen van een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het onderwijzen en opleiden van onze leerlingen, studenten en ervaren professionals in Zeeland.

Patrick van Schaik

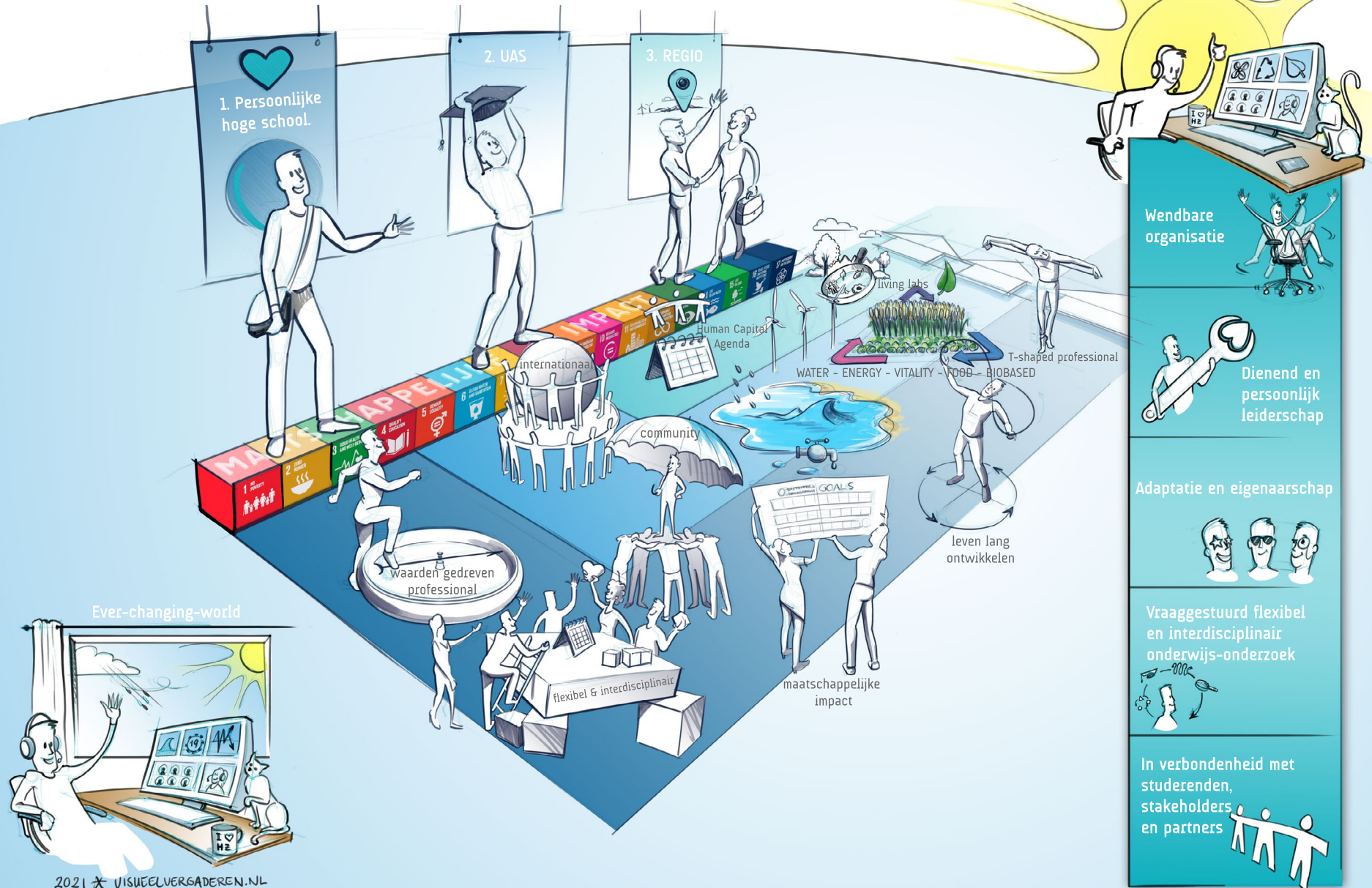
Excellence in education

Wat is nodig om alle leerlingen en studenten hoogwaardig onderwijs te bieden? Met die vraag start het voorwoord van de twee weken geleden gepresenteerde landelijke kennisagenda van het Nationaal Regieorgaan Onderwijs (NRO, 2022). Hoe zorgen we dat elk kind en elke jongvolwassene de ruimte krijgt en ervaart om zich te ontwikkelen en mee te doen in onze snel veranderende samenleving? En hoe ontwikkelen we onderwijs dat toekomstbestendig is? Hoe doen we recht aan de diversiteit onder leerlingen? Het zijn stuk voor stuk grote en complexe vragen gerelateerd aan actuele zorgen over bijvoorbeeld kansenongelijkheid of het lerarentekort. De vragen verdienen het om samen opgepakt te worden, zodat we onze kennis en ervaringen kunnen delen en verbinden. Aldus de Kennisagenda (NRO, 2022)

In het gesprek over ons lectoraat word ik vaak gedwongen om het begrip excellentie te duiden. Het woord excellentie heeft al snel een negatieve connotatie. In de huidige cultuur van benchmarking denken we al snel aan 'beter, hoger of verder dan een ander'. Of we denken aan onderwijs voor excellente leerlingen, leerlingen in plustrajecten of studenten in honours programms en daarmee aan excellent onderwijs als een vliegwiel voor kansenongelijkheid.

Maar voor ons is excellent onderwijs dit: 'Zijn wij diegene die werken aan dat hoogwaardige onderwijs waarin kinderen en jongvolwassenen zich kunnen ontwikkelen, waar ze worden ingeleid in de snel veranderende samenleving en daar hun steentje aan kunnen bijdragen? Zijn wij degene die dagelijks het verschil proberen te maken voor onze leerlingen en studenten?' Is ons antwoord 'ja' of 'daar werken we samen iedere dag samen hard aan', dan ben je voor ons in de aard een excellente docent,

Afbeelding 1 De HZ als onderdeel van de planeet Aarde

een excellent team of een excellente school. Ieder kind heeft recht op goed onderwijs, zegt de wet. Wij zeggen: 'ieder kind en iedere jongvolwassene heeft recht op excellent onderwijs! Onderwijs dat het verschil wil maken'.

HZ University of Applied Sciences

Dat het thema Excellence and Innovation in Education juist hier – in de HZ University of Applied Sciences – een plek heeft gekregen is niet toevallig. Het is een bewuste keuze die zijn wortels heeft in de visie van onze hogeschool: *samen werken aan een betere wereld* (zie afbeelding 1). Wij geloven dat het kan: met elkaar onze verantwoordelijkheid nemen voor de wereld waarin wij leven: samen leren en innoveren. Daarom willen we zelf excellent onderwijs bieden – als persoonlijke hogeschool. Maar ook als partner in én vanuit onze regio onze verantwoordelijkheid nemen in het samen bouwen aan excellent onderwijs.

Excellente scholen: schema kwaliteitsaspecten

Vanuit onderzoek is over *excellence* echter meer te zeggen. Wat maakt nu onderwijs excellent? In Nederland kennen we naast de beoordelingen *onvoldoende*, *voldoende* en *goed* van de inspectie van het onderwijs, ook de waardering *excellent*.

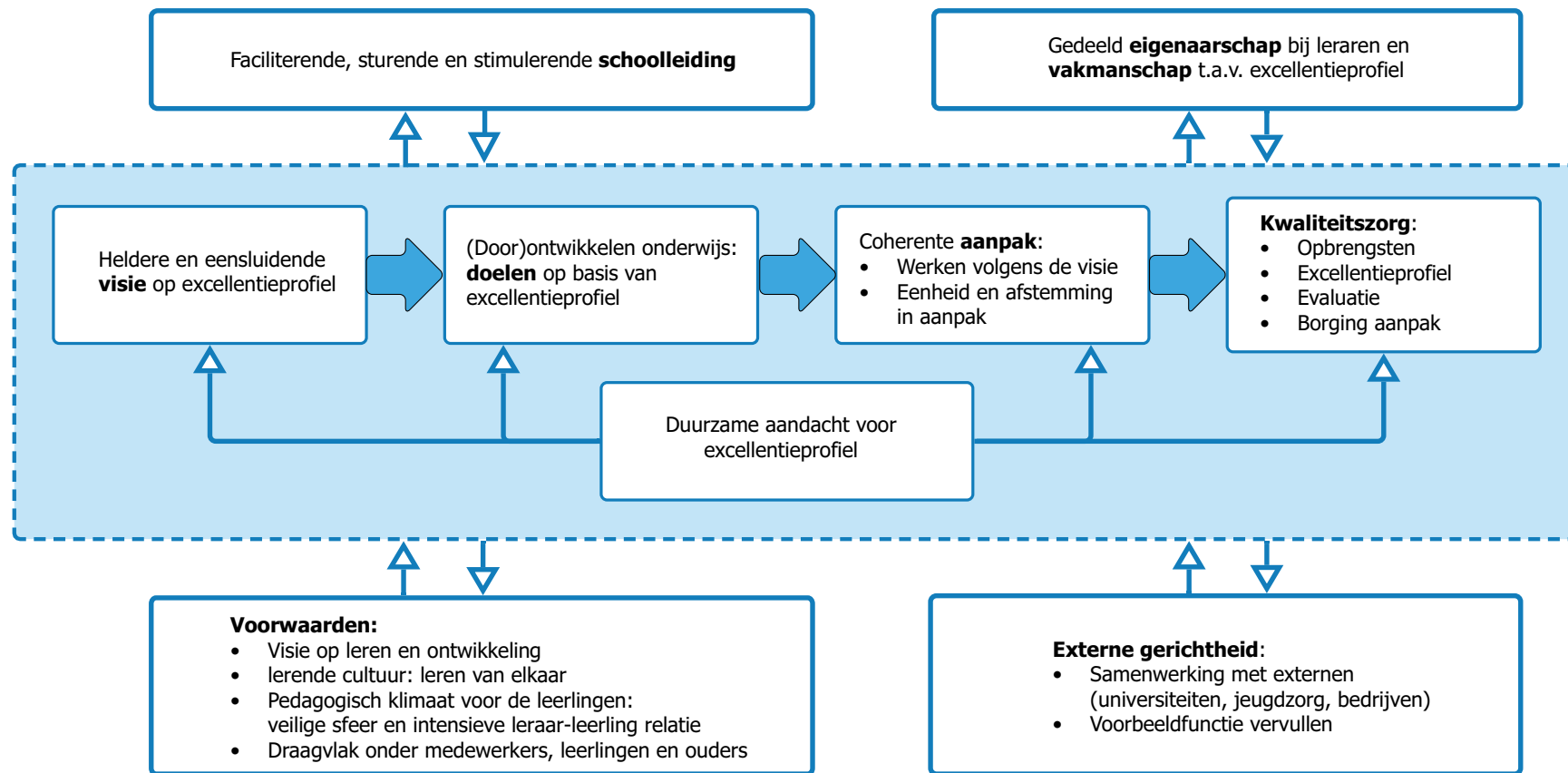
Door het Kohnstamminstituut in Amsterdam is vrij recent onderzoek gedaan naar kenmerkende aspecten van excellente scholen (Schenke e.a., 2020). Ze legden als het ware alle rapporten van scholen die in de achterliggende jaren excellent

zijn geworden op elkaar en keken er van bovenaf doorheen. 'Welke kenmerkende kwaliteitsaspecten zien we in deze scholen die zo van elkaar verschillen; speciaal- primair- en voortgezet onderwijs, van praktijkonderwijs tot aan categorale gymnasia?' Het resultaat is een schema van kwaliteitsaspecten dat is weergegeven in figuur 1.

In het midden zien we een kernproces dat in iedere school plaatsvindt: een duurzaam en cyclisch proces van visie naar doelen, aanpak en kwaliteitszorg. Vandaag richt ik mij op wat daar omheen staat: de voorwaarden die dit kernproces ondersteunen. Daarbij past de term *coherentie*, wat maakt dat *het geheel meer is dan de som der delen*. Eigenlijk vormen de voorwaarden met elkaar een lerende cultuur waarbinnen het onderwijs steeds een beetje beter wordt gemaakt. Drie elementen haal ik daar vandaag uit:

- 1 leren met en van elkaar (linksonder in het schema),
- 2 de sleutelrol die schoolleiders hebben te vervullen (linksboven in het schema), en
- 3 de verbinding met de wereld waarin we onderwijs mogen geven.

En daarmee ben ik gekomen bij het tweede punt van mijn rede: het belang van de verbinding in het leren met en van elkaar in een lerende cultuur.

Kwaliteitsaspecten Excellente Scholen (Schenke e.a. , 2020 ; aangepast)

Figuur 1

De waarde van de verbinding met elkaar

In de zojuist genoemde landelijke kennisagenda voor het onderwijs (NRO, 2022) staan zes hoofdthema's genoemd die in een brede inventarisatie in het onderwijsveld tot stand is gekomen. Nieuwe kennisvragen over en het belang van *de school als lerende gemeenschap* is er één van.

LEREN MET EN VAN ELKAAR

Uit diverse onderzoeken (o.a. Admiraal e.a., 2021; de Jong, 2021; Schenke e.a., 2020; Sligte e.a., 2018; Stoll & Kools, 2017) weten we dat scholen die zich kenmerken als lerende professionele gemeenschappen een belangrijke voorwaarde zijn voor hoogwaardig - of dus excellent - onderwijs. Het zijn scholen die systematisch innoveren en zich aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen. Ze zijn er bovendien op gericht om dat samen te doen, dus als team en organisatie lerend te zijn. En ze maken daarbij gebruik van kennis, ervaring en expertise die zowel binnen als buiten de school aanwezig is (o.a. Kools, 2020; Ros, 2020; van Schaik, 2020).

De waarde van de school als lerende organisatie is bovendien nog duidelijker geworden door de coronacrisis. Onderzoek door de inspectie van het onderwijs laat zien dat lerende organisaties meer leerden van de veranderende situatie én flexibeler konden

inspringen op de nieuwe vraagstukken waar we samen voor stonden (Inspectie van het Onderwijs, 2022).

Samen leren en professionaliseren in het onderwijs gebeurt steeds meer in groepen zoals professionele leergemeenschappen (plg's), lesson study groepen, docentontwikkelteams, etc. Voor mijn eigen promotieonderzoek (van Schaik, 2020) onderzocht ik tussen 2016 en 2019 hoe leraren in deze groepen kennis en expertise gebruikten om van praktijkvragen te komen tot nieuwe praktijken in een proces van co-constructie – samen leren en ontwikkelen op basis van verschillende kennisbronnen.

In de kernstudie onderscheidde ik drie verschillende aanpakken van samen leren: *practice-based*, *research-informed* en *research-based* (van Schaik, Volman, Admiraal & Schenke, 2019). In *practice-based* groepen leren en professionaliseren leraren door *elkaars kennis* te verbinden. In *research-informed*

groepen verbinden ze die vervolgens aan wat we weten uit (praktijkgericht) wetenschappelijk onderzoek. In research-based groepen gaan ze vervolgens zelf onderzoeksmatig aan de slag. Een van de conclusies van deze studie is dat er meer innovatieve onderwijspraktijken ontstaan wanneer leraren hun eigen praktijkkennis verbinden met kennis uit onderzoek. Deelname van een extern expert in deze groepen, zoals een onderzoeker van een hogeschool of universiteit, bleek een belangrijke voorwaarde vanwege de inbreng van een *ander* perspectief en de verbinding met een *ander* type kennis (van Schaik, Volman, Admiraal & Schenke, 2019).

De kloof tussen onderzoekskennis en praktijkkennis is regelmatig onderwerp van studie. In mijn proefschrift liet ik in twee studies zien dat de samenwerking tussen onderzoekers en praktijkprofessionals belangrijk is voor het verbinden van elkaars kennis en expertise en daarmee het overbruggen van die kloof (van Schaik, Volman, Admiraal & Schenke, 2018, 2019). De goede verstaander hoort in die verbinding een wederkerigheid. Kennis uit onderzoek wordt in de praktijk niet alleen *benut*, ze worden aan elkaar verbonden. De een staat namelijk niet boven de ander; ze zijn *niet* gelijk, maar wel *gelijkwaardig*. En de verbinding is essentieel om te komen tot innovatieve onderwijspraktijken. Onderzoek naar hoe we als onderwijs in onze regio lerende professionele organisaties kunnen zijn zal daarom de komende jaren onderwerp van onderzoek blijven in ons lectoraat. Wat mij betreft *overbruggen* we die kloof niet alleen, maar *dichten* we hem.

Op steeds meer plaatsen krijgt dat vorm in zgn. *werkplaatsen onderzoek* (Schot, Zuiker & Oomen, 2019; Zuiker et al, 2017). Het is ook onze ambitie om op die manier ons lectoraat zo veel als mogelijk in te richten. Bovendien willen we samen met andere partners verder onderzoek doen naar deze manier van samen werken aan onderwijsinnovatie. Onderstaande animatie van het NRO geeft hiervan een duidelijk beeld.

Tijdens de inauguratie op 21 april werd een animatie over de werkplaatsen onderzoek getoond. Deze is te bekijken via de pagina van het lectoraat Excellence and Innovation in Education op www.hz.nl/onderzoek.

Hilde Kooiker, onderzoeker op het themagebied geletterdheid binnen het lectoraat, start dit najaar de eerste werkplaats onderzoek *Zeeland Leest*. We doen dit vanuit de wetenschap dat beter kunnen lezen een verschil kan maken in het creëren van kansengelijkheid. In het kader op deze pagina legt ze kort uit waar de werkplaats over gaat.

Tijdens de inauguratie op 21 april legde docent-onderzoeker Hilde Kooijker kort uit waar we ons in de werkplaats op richten. Meer info over de Werkplaats Onderwijsonderzoek Leesvaardigheid is te te bekijken via de pagina van het lectoraat Excellence and Innovation in Education op www.hz.nl/onderzoek.

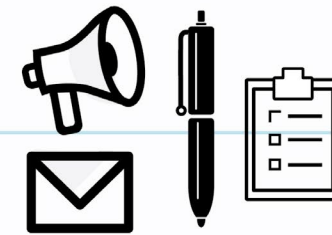

benutten academische kennis

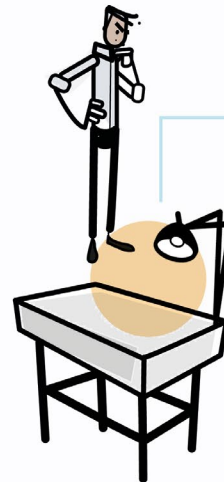

TEACHERS LEARNING GROUPS

leren en ontwikkelen door co-constructie van kennis.

kennis delen met anderen

SLEUTELROL SCHOOLLEIDER

Figuur 2

De sleutelrol die schoolleiders hebben te vervullen in benutten, co-construeren en delen van kennis in vormen van samen leren van leraren

SLEUTELROL SCHOOLLEIDER

In de getoonde animatie over de werkplaatsen onderwijs-onderzoek kwam de sturende, faciliterende en stimulerende rol van de schoolleider naar voren. Het is het tweede kwaliteits-aspect van excellent onderwijs dat ik – veel te kort – vandaag wil aanstippen (zie figuur 2).

Dat de schoolleider een sleutelrol heeft te vervullen in het creëren van een lerende cultuur is tevens een van de belangrijkste conclusies uit mijn eigen onderzoek (van Schaik, 2020; van Schaik, Volman, Admiraal & Schenke, 2020). Het belang is duidelijk: onderzoek laat zien dat internationaal schoolleiders gemiddeld 16 % van hun tijd aan 'onderwijskundig' leiderschap. In Nederland is dat slechts 11% (OECD, 2019).

Onderzoek naar leiderschapspraktijken in het onderwijs zal daarom ook de onderzoeksagenda van ons lectoraat kleuren in de komende jaren. Een eerste start is al gemaakt door samen met het Zeeuws Schoolleidersplatform een lerend netwerk voor schoolleiders uit het voortgezet onderwijs en middelbaar- en hoger beroepsonderwijs in Zeeland te vormen waarin we samen professionaliseren in onze eigen leiderschapspraktijken. In het najaar van 2022 starten we een vergelijkbaar initiatief met schoolleiders in het primair onderwijs.

De waarde van de verbinding met de externe omgeving

Het derde kwaliteitsaspect voor excellent onderwijs waar ik vanmiddag bij stil sta is de verbinding met kennis uit de *externe omgeving* (zie figuur 3).

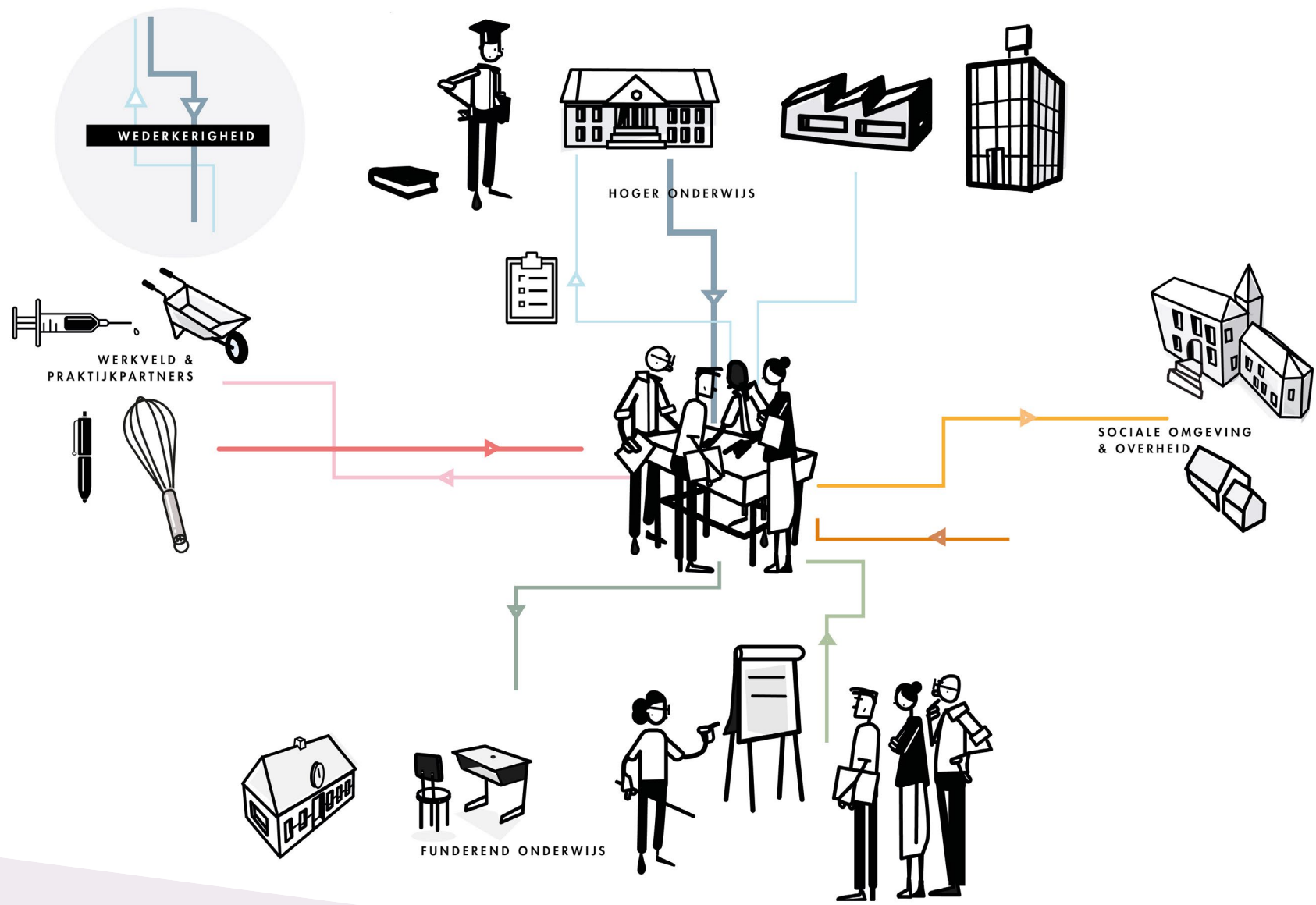
De verbinding met de externe omgeving is gevisualiseerd in figuur 3 en is vormgegeven in twee lijnen:

- 1 de verbinding onderling als scholen binnen de gehele onderwijskolom in een verticale lijn, en
- 2 de verbinding met het werkveld en de sociale omgeving waarin we onderwijs zijn in een horizontale lijn.

Opeenvolgende provinciale rapporten maken duidelijk dat de uitdagingen die we in ons onderwijs ervaren groot zijn (Provincie Zeeland, 2008, 2021; Verhoeven, 2019). Zij zijn zo groot dat we ze samen moeten aangaan, en niet als eilanden. Daarvan hebben we er in Zeeland al zoveel. De wereld om ons heen verandert steeds sneller: globalisering, geopolitieke spanningen, klimaatontwikkelingen, technologische ontwikkelingen en de wereldwijde pandemie. Voor onze regio geldt bovendien dat de ontgroening, vergrijzing en leegloop niet alleen het aanbod van onderwijs, maar ook de kwaliteit van het onderwijs onder druk zet.

Verbinding binnen de onderwijskolom

Op vele fronten zien we dat we er aardig slagen om binnen ons onderwijs de verbinding te maken. Ik weet niet goed of we ons dat wel zo goed beseffen, maar hoe we samen optrekken - *over de sectoren van ons onderwijs heen* - is vanuit een nationaal perspectief echt uniek. En misschien lopen we in Zeeland zelfs vooruit op de troepen: de oproep in De Staat van het Onderwijs van eind vorige week is klip en klaar: Het ombuigen van de neergaande trend in onze onderwijsresultaten vraagt om

Figuur 3

Verbindingen voor een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor onderwijs

doelgericht samenwerken – van beleid en wetenschap tot bestuur en school (Inspectie van het Onderwijs, 2022).

Drie voorbeelden van net gestarte of in voorbereiding zijnde onderzoeken van het lectoraat noem ik daarom graag:

- Het eerste voorbeeld betreft de *overgang van po naar vo*. Rosalina Boer, docent-onderzoeker in het lectoraat, doet samen met een aantal scholengroepen in de regio onderzoek naar de beeldvorming over en weer van leerkrachten in het po en docenten in het vo, en wat dat doet met de beeldvorming die leerlingen in groep 8 hebben van de die overstap.
- Het tweede voorbeeld betreft *kansengelijkheid*. Aansluitend op de evaluatie passend onderwijs (Ledoux & Waslander, 2020) doet docent-onderzoeker Marieta Rozendaal de komende jaren samen met een scholengroep in Zeeuws-Vlaanderen onderzoek naar de vraag of de inzet van student-pedagogen van onze opleiding pedagogiek - met hun specifieke expertise - kan helpen in de groeiende ondersteuningsbehoefte van leerlingen, én wat bovendien hun rol kan zijn in het tegengaan van ons lerarentekort.
- Het derde voorbeeld gaat over *inclusieve leeromgevingen*. Met een aantal scholen voor primair -en voortgezet onderwijs doet Rianne Feenstra onderzoek naar de ondersteuningsbehoefte van specifieke groepen leerlingen.

Maar ook liggen er de vragen over hoe we in Zeeland wendbare professionals kunnen opleiden om excellent onderwijs duurzaam vorm te blijven geven, en hoe we vroegtijdige uitval van startende leraren in ons onderwijs kunnen voorkomen?

De cijfers variëren per regio en per onderzoek, maar de meest recente cijfers komen uit De Staat van het Onderwijs: de uitval in het vo en het mbo is het grootst, respectievelijk 11 en 8% werkt na twee jaar niet meer in het onderwijs (Inspectie van het Onderwijs, 2022). Samen met partners zoals Lesgeven in Zeeland (zie www.lesgeveninzeeland.nl), de Opleidingsschool Zuid-West (zie www.opleidingsschoolzuidwest.nl) de Zeeuwse Academische Opleidingsschool (ZAOS, zie <https://zaos.nl>) en Zeeprof (zie www.zeeprof.nl) staan hieraan gerelateerde vragen de komende jaren hoog op onze onderzoeksagenda.

Verbinding werkveld – onderwijs – overheid

Maar de verantwoordelijkheid voor ons onderwijs is geen verantwoordelijkheid die is voorbehouden aan de gezamenlijke onderwijspartners. Het onderwijs staat niet op een eiland, maar is van belang voor ons allemaal. Onderwijs is immers de kurk waar de samenleving op drijft. Daarom is in een van de recente provinciale rapporten nadrukkelijk aandacht gegeven aan het belang van de verbinding tussen vier partijen: onderwijs, werkveld, overheid en kennispartners (Verhoeven, 2019).

Onderzoek laat zien dat lerende organisaties samen werken met externe partners van buiten het onderwijs: *kennispartners en werkveldpartners* (o.a. Sligte et al, 2018) . Samen gaat daarom ook om de verbinding die is weergegeven op de horizontale lijn in figuur 3: de verbinding met het werkveld en de sociale context en regio waarin we onderwijs zijn.

De kinderen en jongeren die nu op onze scholen zitten, zijn de professionals die we nu en straks samen hard nodig hebben. We hebben in iedere sector excellent opgeleide mensen nodig: jonge mensen waar we nu samen het verschil voor weten te maken. Daarin zit ons gezamenlijk belang en dat vraagt van ons een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Die gezamenlijke verantwoordelijkheid past bij wie we als HZ University of Applied Sciences willen zijn. Onze visie is dat we geen gemeenschap willen zijn waar we samen werken, onderzoeken en leren *in* onze omgeving, maar *met* onze omgeving.

In verschillende werkvelden kennen we vormen van samen opleiden en professionaliseren: opleidingspartners en werkveldpartners trekken samen op in het opleiden van nieuwe mensen. Mooie voorbeelden in Zeeland van samen opleiden zijn het samen opleiden van nieuwe leerkrachten en onderwijsassistenten in het primair onderwijs via de Opleidingsschool Zuid-West en docenten in het voortgezet

onderwijs via de Zeeuwse Academische Opleidingsschool ZAOS. Landelijk wordt momenteel 40% van de leraren samen opgeleid. Het is de bedoeling dat dit in 2030 voor alle leraren geldt. In Zeeland zijn we met beide opleidingsscholen goed op weg. In de doorontwikkeling daarvan liggen de komende jaren vraagstukken waarmee we als lectoraat ons steentje zullen bijdragen. In onderstaande video gaan Jobke van der Borgt en Wouter Vermeule beide lerarenopleiders, in gesprek met een van de tweedejaars studenten van de Opleidingsschool Zuid-West.

Tijdens de inaugurele rede werd een korte video vertoond van de Opleidingsschool Zuid-West. Lerarenopleiders Jobke van der Borgt en Wouter Vermeule gingen in gesprek met een tweedejaars student van de Opleidingsschool Zuid-West. De video is te bekijken via de pagina van het lectoraat Excellence and Innovation in Education op www.hz.nl/onderzoek

Verbinding met kennis uit de praktijk en met de praktijk

In de verbinding met onze omgeving gaat het om de verbinding van 'onderwijskundige' praktijkkennis met de praktijkkennis uit het werkveld. In zowel het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs kennen we mooie Zeeuwse voorbeelden zoals het Technum (zie www.technum.nl) in Vlissingen, Sterk Techniek Onderwijs Zeeland (STOZ, zie www.sterktechniekonderwijs.nl/regio/zeeland) en de inmiddels landelijk bekend geworden

vakhavo van het Calvin College (zie www.calvincollege.nl/onderwijsaanbod/onderwijssoorten/vakhavo/vakhav-algemeen). Het is de ambitie om in de komende jaren in het lectoraat overkoepelend aan de deze initiatieven onderzoek te doen naar wat we leren in en van deze samenwerkingen tussen werkveld en onderwijs, wat daarin werkende mechanismen zijn, en hoe we die onafhankelijk van subsidiestromen kunnen verduurzamen.

En daarmee verbinden we als lectoraat onze onderzoekskennis aan de beide typen praktijkkennis. Dat doen we overigens niet alleen. Als lectoraat zoeken we nadrukkelijk de verbinding met de twee andere praktijkgerichte onderzoekspartners in de regio: het practoraat *Leren in hybride leeromgevingen* van Scalda en het lectoraat *Leren in motiverende leeromgevingen* van vijf scholen voor voortgezet onderwijs in Zeeland van de Hogeschool Rotterdam. We verbinden onze onderzoekskennis aan elkaar én verbinden samen onze onderzoekskennis aan de beide vormen van praktijkkennis. Samen bereiden we momenteel het onderzoek voor naar wat wordt geleerd, wie leert en wat we daarvan leren binnen de verschillende hybride onderwijsprojecten binnen Sterk Techniek Onderwijs Zeeland.

In onderstaande videobijdrage neemt dr. Petra Poelmans, practor *Leren in hybride leeromgevingen* bij Scalda ons mee in het thema leren in hybride leeromgevingen.

Tijdens de inaugurele rede werd een korte videobijdrage getoond van dr. Petra Poelmans, practor *Leren in hybride leeromgevingen* bij Scalda over haar practoraat en de samenwerking met het lectoraat Excellence and Innovation in Education. Deze video is te bekijken via op www.hz.nl/onderzoek

Innovatieve leeromgevingen

Mijn boodschap van vanmiddag is dat excellent onderwijs vraagt om het nemen van een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het creëren van een duurzame innovatieve leeromgeving. Deze term kies ik niet voor niets. Ik begon met te laten zien dat een school als professionele leergemeenschap van belang is voor het duurzaam bieden van excellent onderwijs met de nadruk op:

- 1 de verbinding in scholen
- 2 binnen het onderwijs
- 3 tussen onderwijs en werkveld

Voor scholen als lerende omgevingen wordt in de internationale literatuur vaak de term innovatieve learning environments genoemd. De OECD, de internationale organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling heeft hiervoor een mooie definitie (Instance & Kools, 2013):

Innovative learning environments are: learner-centered, structured and well-designed in that teachers support inquiry and autonomous learning; profoundly personalized in recognition of individual and group differences in terms of background, prior knowledge, motivation and abilities; inclusive of different learning needs; and social, considering learning is most effective when cooperative and in group settings.

In deze definitie gaat het om het centraal stellen van degene die leert en aansluiten bij zijn of haar behoeften, rekening houdend met elkaars verschillen in (voor)kennis, inzichten en behoeften en belangen. Innovatieve leeromgevingen zijn bovendien sociale omgevingen, omdat leren het meest effectief is als we dat samen doen.

Nu gaat het me niet om die definitie op zich. Waarom ik dit aanhaal is dit: in een zeer recente publicatie betoogt Gert Biesta, de bekende Nederlandse pedagoog en hoogleraar dat deze definitie niet is voorbehouden aan scholen of onderwijsinstellingen. Ze is net zo goed van toepassing op wat gebeurt in ziekenhuizen, pedagogische instellingen, chemische bedrijven en overheidsinstellingen (Biesta, 2022).

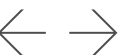
Ik trek het vandaag mijn kant op en stel de vraag of deze net zo goed van toepassing kan zijn op ons, in die verbinding.

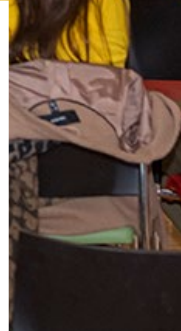
Kunnen wij als regio zo'n innovatieve leeromgeving zijn waarin we samen werken aan excellent onderwijs en opleiden; onderwijs en opleiden waarin en waarmee we samen het verschil maken voor al onze leerlingen en studenten?

Wij, de docent-onderzoekers van het lectoraat Excellence and Innovation in Education van de HZ University of Applied Sciences willen daarin onze verantwoordelijkheid nemen. Onderzoeken en projecten hebben zoveel als mogelijk iets van de geschetste verbinding in zich. Ik zei al: wij vinden dat al onze kinderen en jongvolwassenen recht hebben op excellent onderwijs. Onderwijs waarmee we het verschil voor hen kunnen maken. Het vraagt van ons een gezamenlijke verantwoordelijkheid om dit duurzaam mogelijk te blijven maken. Een relatie als samenwerkende partners is daarin de sleutel. Hett vraagt om openstaan voor elkaars perspectieven, kennis en expertise, leren elkaars taal te spreken en in vertrouwen te werken aan gezamenlijke doelen. Maar we starten niet bij nul. We mogen aansluiten bij en voortbouwen op sterke verbindingen die we al hebben.

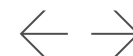
Verbinding met onze leerlingen en studenten. Verbindingen met elkaar, binnen en tussen de scholen en onderwijsinstellingen. En verbindingen in en met de regio en context waarin – of liever waarmee – we onderwijs mogen zijn.

Ik heb gezegd.

De inauguratie

Dankwoord

Tot slot een kort woord van dank. Opnieuw lastig want er zijn velen te bedanken voor de weg naar en het tot stand komen van deze dag. Allereerst gaat mijn dank naar John Dane, Frank Rothuis, Margot Tempelmans en Olaf Timmermans voor het vertrouwen dat jullie in mij hebben uitgesproken, én voor de ruimte die jullie me hebben gegeven om dit onderwijskundige lectoraat van de HZ door te ontwikkelen. Ik ben een dankbaar mens dat ik hier mijn gekregen talenten mag inzetten voor het Zeeuwse onderwijs.

Kelly Beekman, dat mag ik doen op jouw schouders. Er is dat boek: staan op de schouders van reuzen. Jij bent zo'n reus. Dank voor wat je hebt opgebouwd en waar ik verder mee mag gaan.

Dank aan allen die deze middag een bijdrage hebben willen leveren - live hier aanwezig of op video. Ik heb het bijzonder gewaardeerd: Pieter-Bart Visscher, Carin Biesterbosch, Gorik Hageman, Hilde Kooiker, Jobke van der Borgt, Wouter Vermeule, Petra Poelmans en Monique Volman.

Een bijzonder dankjewel voor jou, Monique. En die gaat ook uit naar Wouter Schenke en Wilfried Admiraal. Mede doordat jullie mijn pad hebben gekruist is deze dag mogelijk geweest.

Dank aan alle collega's betrokken bij het lectoraat. We gaan er samen iets moois van maken.

Demi van Kogelenberg, Eugène de Kok en Roel Gelderland wil ik heel hartelijk danken voor het vele werk in voorbereiding op vanmiddag.

Een woord van groot respect, waardering en liefde voor Nellianne, Bjorn, Nine en Bram. Mede door jullie is dit allemaal mogelijk.

En tot slot heel veel dank aan iedereen hier aanwezig. Ik heb het bijzonder op prijs gesteld dat jullie je middag voor mij vrij hebben willen maken, zelfs als dat vanwege een lange reis een hele dag is geworden.

Laten we er een borrel op drinken.

Literatuur

Admiraal, W., Schenke, W., De Jong, L., Emmelot, Y., & Sligte, H. (2021). Schools as professional learning communities: what can schools do to support professional development of their teachers?. *Professional development in education*, 47(4), 684-698.

Biesta, G. (2022). The school is not a learning environment: how language matters for the practical study of educational practices. *Studies in Continuing Education*, 1-11.
de Jong, L. A. H. (2021). *Teacher professional learning and collaboration in secondary schools* (Leiden University).

Kennisagenda voor het Onderwijs (2022). Kennisagenda voor het Onderwijs. Den Haag: NRO.

Oberon, Kohnstamm Instituut, & ICLON (2014). Leren met en van elkaar. Onderzoek naar de professionele leercultuur in het voorgezet onderwijs. Utrecht: Oberon.

OECD. (2019). TALIS 2018 results (volume 1): Teachers and school leaders as lifelong learners. Paris, France: OECD Publishing, TALIS.

Inspectie van het Onderwijs (2021). Onderwijs op afstand tijdens COVID-19: Derde meting (oktober 2021).

Inspectie van het Onderwijs (2022). De staat van het Onderwijs. Onderwijsverslag 2021/2022.

Ledoux, G. & Waslander, S. (2020). Evaluatie passend onderwijs Eindrapport Mei 2020 Amsterdam: Kohnstamm Instituut | Tilburg: TIAS School for Business and Society, Tilburg University | Nijmegen: KBA Nijmegen (Rapport 1047, projectnummer 20689).

Istance, D., & Kools, M. (2013). OECD work on technology and education: Innovative learning environments as an integrating framework. *European Journal of Education*, 48(1), 43-57.

Provincie Zeeland (2008). Onverkende Paden; Uitdagingen voor de Provincie Zeeland door een veranderende bevolkingsopbouw. Zierikzee.

Provincie Zeeland (2021). Zeeuwse Omgevingsvisie 2021. Middelburg.

van Schaik, P. (2020). *Utilizing, co-constructing and sharing knowledge in collaborative teacher learning*. Universiteit van Amsterdam.

van Schaik, P., Volman, M., Admiraal, W., & Schenke, W. (2018). Barriers and conditions for teachers' utilisation of academic knowledge. *International Journal of Educational Research*, 90, 50-63.

van Schaik, P., Volman, M., Admiraal, W., & Schenke, W. (2019). Approaches to co-construction of knowledge in teacher learning groups. *Teaching and teacher Education*, 84, 30-43.

van Schaik, P., Volman, M., Admiraal, W., & Schenke, W. (2020). Fostering collaborative teacher learning: A typology of school leadership. *European Journal of Education*, 55(2), 217-232.

Schenke, W., Weijers, D., Emmelot, Y., Karssen, M., Breetvelt, I., Van Stigt, A. & Boogaard, M. (2020a) Kenmerken en voorbeeldfunctie van Excellente scholen. Hoe excellent zijn Excellente scholen? Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Schot, W., Zuiker, I., & Oomen, C. (2019). Onderzoekssamenwerking tussen PO-, VO-en MBO-scholen met instellingen voor hoger onderwijs.

Sligte, H.W, Admiraal, W.F., Schenke, W., Emmelot, Y.E., Jong, L.A.H. de. (2018) De School als PLG. Ontwikkeling van scholen voor voortgezet onderwijs als professionele leergemeenschappen. Onderzoeksrapport. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Stoll, L., & Kools, M. (2017). The school as a learning organization: A review revisiting and extending a timely concept. *Journal of Professional Capital and Community*, 2(1), 2- 17.

Verhoeven, N. (2019). De Slimme Kracht van Zeeland; van woorden naar daden. Wetenschappelijke Raad voor Zeeland, Middelburg.

Zuiker, I., de Jong, W. A., Oomen, C. C. E., Schot, W. D., Klein, T., & Lockhorst, D. (2017). Succesvolle werkplaatsen: Vruchtbare samenwerking tussen onderwijsinstellingen, hogescholen en universiteiten.

COLOFON

Uitgave

HZ University of Applied Sciences,
januari 2023

Foto's

Audio Visuele Dienst HZ University
of Applied Sciences

Grafische vormgeving

Janca Huysmans, graphicjam.nl

Patrick van Schaik werkt al meer dan twintig jaar in diverse rollen en functies in het Zeeuwse onderwijs: docent bewegingsonderwijs, afdelingsleider, projectleider, onderwijskundige onderzoek en ontwikkeling en onderwijskundig onderzoeker. Patrick is geboren en getogen in Goes.

In 2015 is hij afgestudeerd voor de (deeltijd)master Onderwijswetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Aansluitend kreeg hij een aanstelling als docent-promovendus bij het Research Institute for Child Development and Education van de afdeling pedagogische en onderwijswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. Daar promoveerde hij in 2020. In zijn promotieonderzoek richtte hij zich op het benutten, co-construeren en delen van kennis en inzichten in docent-ontwikkelgroepen of professionele leergemeenschappen.

Op 1 juni 2021 is Patrick begonnen als lector Excellence and Innovation in Education bij HZ University of Applied Sciences. Hij is geïnaugureerd op 21 april 2022. Het onderzoek van het lectoraat richt zich op wat bijdraagt aan excellent onderwijs in de regio, met specifieke aandacht voor een lerende cultuur in (onderwijs)organisaties, de sleutelrol die (school)leiders hierin moeten vervullen en de verbinding met de externe omgeving.

Vanuit zijn expertise participeert Patrick in diverse samenwerkingsinitiatieven, netwerken en organisaties op het terrein van onderzoek naar onderwijskundig leiderschap, praktijkgericht onderzoek en de verbinding tussen onderzoeks- en praktijkkennis. Hij is lid van de Programmacommissie Werken in het onderwijs van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO), van de jury Excellente scholen van de Inspectie van het Onderwijs en van de wetenschappelijke adviesraad van de master Educational Leadership van Penta Nova.

p.w.van.schaik@hz.nl

